

Meeqqat qinngamikkut-, siutimikkut qinersimikkullu ajoquteqalersartut ikilisarniarlugit pinaveersimatitsiniarnerup qanoq annertusarneqarnissaanut kiisalu ilaatigut siullunnerit kingunerisaannik meeqqat inersimasullu tusillalersimasut tusaaniarnermikkullu akornusersimasut qanoq ikiorserneqartarnissaannut apeqquteqaat aallaavigalugu oqallinnissamut siunnersuut.

(Inatsisartunut ilaasortaq Debora Kleist, Inuit Ataqatigiit)

Akissuteqaat

(Agathe Fontain, Peqqissutsimut Naalakkersuisoq)

Apeqquteqaat aallaavigalugu oqallisissiaq

Meeqqat qinngamikkut, siutimikkut qinersimikkullu ajoquteqalersartut ikilisarniarlugit pitsaaliuineq aammalu siullunnerit kingunerisaannik meeqqat inersimasullu tusillatsissimasut tusaaniarnermikkullu akornusersimasut qanoq ikiorserneqarsinnaanerart pillugu apeqquteqaat aallaavigalugu oqallinnissamik Inatsisartut taama siunnersuuteqarnerat Naalakkersuisut qujassutigaa.

Nunatsinni meeqqat inuusuttuaqqallu siulluttut utikattumillu siulluttut nunarsuarmi amerlanersaapput. Taama atugaqartut 4 %-it sinnerlugit amerlassuseqarnerat innuttaasut peqqissuunissaanni ajornartorsiutitut annertuutut WHO-mit oqaatigineqarpoq. Nunatsinni meeqqat inuusuttuaqqallu taama atugaqartut 9 aamma 14 %-it akornanniissangatinneqarput.

Arlaleriarluni siulluttarneq uteqqiattumik siullulernermik kinguneqaratarsinnaavoq.

Tusillatsinneq meeqqap peroriartorneranut annertuumik sunniuteqarlussinnaavoq. Oqaatsivut tassaapput avatangiiserisatsinnik ilikkarniarnitsinnut pingaarnertut atortuvut. Tusaasinnaanarput ajoquteqarpat sorpassuartigut annertuumik sunniuteqarlussinnaavoq.

Assersuutigalugu meeqqat tusillatsissimasut inooqataanikkut attaveqarniarnermikkut ajornartorsiuteqartarput.

Tusaaniarnikkut ajoqusernerit ilikkarniarnermut ilinniarnissamullu annertuumik kinguneqarsinnaasarput. Ingammik oqaatsitigut ilikkarniarneq tusillatsissimanermit sunnerneqarlussinnaavoq.

Meeqqap alliarlornerani ajornartorsiut taamaattut inersimasunngornermi inuussutissarsiteqarnissamut periarfissanut inooqataanikkut annertuumik kingunerlutsitsisinnaapput.

Siullunneq ullumikkut taama annertutigitillugu pitsaaliuiniarnikkut annertuumik unammilligassaqarpugut.

Siutikkut aseruuttoornermi assersuutigalugu nuannermit nuallunnermillu bakteeriat virusillu nalinginnaasut pissutaasarput. Taama atugaqartut amerlatiginerannut minnerunngitsumik pissutaapput inuuniarnikkut atugassarititaasut pitsaanngitsut, piitsuussuseq, inuttut eqqiluisaannginneq ineqarnikkullu inikillisaarneq.

Inuuniarnikkut atugassarititaasut pitsaanngilluinnarnerat inikillisaarnerlu imaaliallaannaq pilertortumilluunniit pitsanngoriartinnissaat unammilligassaavoq. Iliuseqarfiginarutsigu inuuniarnikkut atugassarititaasut, atugarissaarneq ineqarnerlu arriitsumik pitsanngorsarniarlugit pisortani suliasaqarfinni tamani sivilisuumik iliuseqartoqartariaqarpoq.

Ajornartorsiutip qanoq angitiginera angajoqqaat atuarfimmilu ilinniartitsisut amerlasuut ilisimanngilaat. Siullunnerup qanoq atugaatiginera, meeqqaminnut qanoq kinguneqarsinnaanera aammalu siullulinnginnissaq anguniarlugu nammineq qanoq iliuseqarsinnaaneq angajoqqaanit eqqumaffiginiarneqalrpat pinngitsoorani iluaqutaassaaq. Tamatumunngalu atatillugu kissaatiginarpoq ilinniartitsisut amerlanerit paasissagaat atuartuutimik ilaasa tusaaniarnikkut ajoqusersimasinnaanerat aammalu ajornartorsiutit tamatuma nassatarisai eqqumaffigalugit atuartitsisinnaanerlutik.

Angajoqqaanut ilinniartitsisunullu quppersakkat paasititsiniaanerillu aallarniutigineqarsinnaapput, taakkumi aningaasat annertuut atornagit pilertortumillu aallartinneqarsinnaammata.

Tusaasinnaassutsikkut ajoqusersimasinnaanermik meerarpassuit peqqinnissaqarfimmi ullumikkut annertuumik misissuisoqartarpoq. Meeqqat inunngorlaat tamarmik inunngutsiaannarlutillu tusaasinnaassutsiminnik ajoquteqalersimanersut misissorneqartarput. Aamma meeraq qiteqqutereeraangat misissorneqarqqittarpoq. Atuarfinni 1. klassini, 3. klassini 9. klassinilu misissuinerlutit atatillugu tusaasinnaassutsikkut ajoqusersimasinnaanernik misissuisoqartarpoq.

Meeraq tusaaniarnermigut qaangigassaannngitsumik ajoquteqalersimasoq paasineqaraangat suliniutissat tulliuttut tassaasarput siutinik pilaasartumit isumagineqarnissaq tusartaatitaarnissarlu. Tamatuma unammillernartua tassaavoq siutikkut pilatsinnissamut utaqqinerup sivilisusinnaasarnera. Pilaasarnerli pillugu 2013-imili suliniut aqutugalugu anguniagaqarfiusumik suliniuteqarnikkut piffissaq utaqqiffiusartoq sivilillerujussuarpoq.

Ph.d.-mik ilinniartut aammalu Danmarkimi siutip, qinngap toqqusaallu nakorsaat marluk suleqatigalugit suliniut Siutimik taaneqartoq maanna sulissutigineqarpoq. Siutimik suliniummi kalaallit meeqqat 2015-imit 2020-p tungaanut ukiuni tallimani siutaasigut kuuffilernerisigut sunniutissat misissorneqassapput. Suliniut Nuummi Peqqissaaveqarfik, Sisimiuni Peqqissaaveqarfik, Ilulissani Peqqissaaveqarfik, Aasianni Peqqissaaveqarfik, Qaqortumi Peqqissaaveqarfik Tasiilamilu peqqissaavik suleqatigalugit ingerlanneqarpoq.

Inersimasut tusaasinnaasaasa misissorneqartarnerat akulikinngilaq. Taamaattoq isumaliutigineqarluarsinnaavoq tamanna qanoq annertutigisumik ingerlanneqartariaqarnerloq. Aallaaniarneq umiatsiamillu angalaarneq kalaallit kulturiannut ilaalluinnarpoq. Tamatumali peqatigisaanik aallaammik aallaaneq motoorillu nipiliortut tusartuartaanni tusaasinnaassutsimut ajoquseereersinnaasarput.

Siullunneq innuttaasunut annertumik sunniuteqareemat aammalu meeraanermi siusissukkut aallartittarmat isumaqarpunga kaammattuutiginarloq ingerlatsiviit assigiinngitsut amerlanerit naalackersuisoqarfiillu suliaasaqarfimmi nukittorsaaqataasinnaasut.

Meeqqat, inuusuttuaqqat inersimasullu maanna qaangigassaannngitsumik tusaaniarnermikkut ajoquteqalereersimasut eqqarsaatigalugit ajoqutinut atortussa qarpoq assigiinngitsorpasuarfik.

Tusartaatit aammalu pilatsilluni ikkunneqarsimasunik cochlear-implantatinut tusartaatit atorneqarnerpaapput. Assersuutigalugu atuarfinni eqimattakkuutaartoqartillugu højtalerit mikrofonillu atorneqarsinnaapput. Ilinniartitsisut perorsaanikkut ilinniartitsinikkullu aamma sakkussa qarput. Soorlu atuartut tusaaniarnermikkut ajornartorsiutillit salliutillugit issiatillugit, ilinniagassat paasissutissallu allattarfissuarmut allattarlugit aammalu klassimi nipi sapinngisamik annikinnerpaaffimmiitillugu.

Siullunnerup tusaaniarnermikkullu ajornartorsiuteqarnerup akiorniarnerni iliuusissat nukittorsarniarlugit Peqqissutsimut Naalackersuisoqarfik periarfissanik misissuivoq. Ajornartorsiutip tamatumalu kingunerisartagaasa taama annertutiginerat pissutigalugu siullunneq eqqarsaatigalugu peqqinnissakkut suliatigut iliuusissat Peqqinnissaq pillugu periusissiami 2018-mit ilanngunneqarnissaat Naalackersuisoqarfimmit pilersaarutigine qarpoq.

Oqallilluarnissassinnik kissaappassi.